

Verslag bijeenkomst Salon der Verdieping d.d. 31 maart 2017

Resterende datum

19 mei onderwerpen:

- 'de terugkeer van de opgewektheid'
- 'het doel van de levenskunst: jezelf een mooi leven bezorgen'.
- Korte evaluatie en plannen en ideeën voor het volgend seizoen.

Aanvang van de levenskunst: Gelatenheid (Gelassenheit).

Hoewel we inmiddels halverwege het boek zijn aangeland benoemt Schmid Gelassenheit als de aanvang van de levenskunst. Opmerkelijk.

Schmid behandelt het thema langs historische lijnen met een nadruk op de moderne tijd (Heidegger). We volgen die lijn en zien dat de term gelatenheid van inhoud verwisselt, afhankelijk van de cultuur waarin de term functioneert. De eigenlijke term is 'gelassenheit' en komt bij de mysticus Meister Eckhart (eind van de middeleeuwen) vandaan. De Nederlandse vertaling 'gelatenheid' is niet echt adequaat. Het roept een passief beeld op. Gelassenheit is juist een alerte, bewuste houding, waarbij het actieve denken is uitgeschakeld ten gunste van luisteren of open staan voor of zoals Duintjer het uitdrukt: 'wachten zonder te verwachten'.

Gelatenheid bij de **klassieken** is een streven naar gelijkmoedigheid, evenwicht. Dit evenwicht als gelijkmoedigheid is ook vrijheid. Vrijheid dan in de zin dat je macht over jezelf hebt. En dat in een wereld die vol verandering is of beter gezegd *'het enige blijvende is de verandering'*. Dit vrij zijn van onrust is niet berusting (quiëtisme), nee juist een openstaan voor dat wat niet te voorzien is. Deze gelatenheid als gelijkmoedigheid verschaft autonomie. Daarbij is de blik van buitenaf, de reflectie, belangrijk.

Bovenstaand beeld verwijst naar twee belangrijke wijsheidstradities die Schmid hier op het oog heeft: epicurisme en stoïcisme.

De gelatenheid van de christen brengt ons naar de middeleeuwen. Het gaat dan om jezelf leegmaken, het afleggen van de oude mens, en zo ruimte geven aan God in jezelf. Een vertrouwvolle overgave. De wil speelt als voorwaarde een belangrijke rol. De wil is als het ware de sleutel. Die christelijke wil wordt sterk benadrukt in de westerse cultuur. Als de secularisering intreedt als gevolg van de Verlichting staat dit willen centraal en ligt ten grondslag aan natuurbheersing en arbeid.

Via de trotse gelatenheid van Nietzsche komen we dan bij **onze tijd** en in dit geval bij Heidegger terecht.

De term Gelassenheit betrof oorspronkelijk bij Heidegger onze omgang met techniek. Dit moet je dan zien tegen de achtergrond van het opkomende atoombomperk en de koude oorlog. Heidegger stelt vast dat deze omgang, waarbij wij het goede van techniek dienen in te passen, zonder ons eraan uit te leveren (Gelassenheit), bemoeilijkt wordt, doordat wij door de technische ontwikkelingen overrompeld worden, hier niet klaar voor zijn.

Wij dreigen de macht over de macht van de techniek te verliezen en andersom zal de techniek dus 'de macht overnemen' in de zin van 'een eigen orde vestigen'.

Bij Heidegger is bij de term Gelassenheit sprake van een voorbereidende grondhouding, waarin naast openheid ook wachten zonder te verwachten genoemd wordt en deze grondhouding verwijst naar de besinnliches Denken, die zelf als *het wezen van denken* wordt geduid. Bij dit denken gaat het niet om een actief, zich voorstellend, op willen gebaseerd denken, dienstbaar aan te bereiken doelen (berechnendes Denken), maar om een ontvangend denken, dat aan ons gebeurt, waarin waarheid zich kan meedelen. Deze waarheid is enerzijds onafhankelijk van ons in zijn wezen, maar heeft tegelijk de mens nodig om zichzelf mee te delen. Bij Heidegger worden de twee vormen van denken in oppositie tot elkaar gebracht, met erkenning van de specifieke eigen waarde van elk der beide denkvormen. Hiertussen is het evenwicht echter zoek.

Heidegger verwijt de westerse cultuur gedachteloosheid. En Heidegger schetst kort een beeld, hoe deze nieuwe stap van de mens al sinds de 17^e eeuw is voorbereid, waarbij "*de natuur tot een tankstation verwordt*". Een ontwikkeling die alleen Europa heeft doorgemaakt (tot dan toe).

Literatuur:

Duintjer, O *Onuitputtelijk is de waarheid*
Heidegger, M *Gelassenheit*

Afspraken:

Zie aan het begin van dit verslag. De teksten worden u toegestuurd. Ideeën voor een vervolg graag doorgeven aan Henk Kreeftmeijer.

Vriendelijke groet,

Hans Beuk